

Oponentský posudek na diplomovou práci Dominika Formana „Divný svět. Možnosti uplatnění tématu v pedagogické praxi.“

(Forman, D.: Divný svět. Možnosti uplatnění tématu v pedagogické praxi. [Diplomová práce] Praha 2015 – Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra výtvarné výchovy, 79 str. (Přílohy: 7 výtvarných realizací – olejomalby menšího a středního formátu)

Není zcela obvyklé, že autor diplomového úkolu, jehož stěžejní částí je soubor maleb se skrytým leitmotivem avantgardního Malevičova čtverce, obrazů vytvořených klasickou malířskou technikou, věnuje soustředěnou pozornost také uměno-vědným kontextům a inspiračním zdrojům, z nichž přiznaně čerpá. Malby nemohu na základě předložených reprodukcí posoudit bez určitých zkreslení – to bude předmětem hodnocení až při obhajobě práce, kde budou vystaveny originály. Budu tedy reagovat na text, který mám k dispozici a který jeho autor Dominik Forman nepovažuje za „doprovod“ maleb, aniž by malby samotné považoval za „ilustraci“ textu.

Čtu tedy práci – v intencích autora - jako samostatné uvažování o tématech, která jsou předložena v jasných obrysech: kritická komparace tří základních textů (Greenberg, Adorno, Groys) a v kontextu jejich interpretace rozvíjení myšlenky vztahu umělecké avantgardy a socialistického realismu ve výtvarném umění. Tato část práce je zpracována inteligentně a s aspirací na jasný, zřetelný výklad problematiky. Budu tedy formulovat jakési záchytné body, kolem nichž by bylo možno rozvíjet diskusi.

Forman sleduje myšlenkovou argumentaci Greenbergovu od společenských podmínek vzniku avantgardního umění, jeho funkcí a kontroverzí Greenbergovy teorie. V této souvislosti mě zaujala problematika **autonomie výtvarného díla** (str. 23), **autonomie umělce a autonomie žáka, téma tolik drahé diskursu výtvarné výchovy a tak úspěšně kolonizované diskursem personalizovaných (individualizovaných) pedagogických přístupů prosazovaných v současnosti**. Prosím o názor při obhajobě. (K tématu kým doporučuji také Pospizylovu publikaci Srovnávací studie.) Kritická poznámka ke str. 20 – vaše formulace (cit. „ Greenberg se však ve svém eseji zaměřuje především na Východ a zkoumá poměr mas ke kultuře v jediné zemi, **kde socialistická revoluce zvítězila (ovšem nakonec se převrátila ve stalinistický režim)** – v Sovětském svazu.“) je významově poněkud nejasná (nevhodně použitá spojka „ovšem“) a zasloužila by revidovat (viz např. Timothy Snyder, Krvavé země).

Adornova Estetická teorie a myšlení Frankfurtské školy jsou dalšími teoriemi umění 20. století, které se u našich studentů a studentek netěší přílišné pozornosti. Snad proto, že by pak vznikl nárok na studium Hegela nebo Lukáče? Autor práce volí zcela v logice věci čtení Adorna, které pak směřuje k interpretaci současného teoretika Borise Groyse. (Není bez zajímavosti, že Petr Steiner pěstuje dlouholetý vztah ke katedře VV. Přesto na jeho přednášce před třemi lety nebyla kromě oponentky a vedoucího katedry ze studentů a učitelů KVV ani noha). Kognitivistické teorie s eticko – pravdivostní příchutí jsou ve výtvarné výchově silně zastoupeny; zdá se však, že jsou syceny spíše psychologizujícím kontextem (viz dostupné didaktiky). **Máte na to na nějaký názor?**

Zevrubný výklad studie Borise Groyse je jednoznačným přínosem – je načase vážně studovat „ruské“ varianty uměleckých avantgard v kontextu politického výkladu sovětizace dané oblasti a umění v politicko-mocenských souřadnicích. (Koneckonců Moskevská konceptuální škola je u nás zastoupena jejím žijícím významným představitelem, který se rozhodl nepokračovat v cestě za kariérou umělce na Západ.)

Didaktické rozvedení výše naznačených interpretačních tezí je nesmírně náročné, ale proveditelné. Diplomant se přidržel skromně didaktického zpracování základních principů, jež avantgardy rozvíjejí v oblasti geometrické abstrakce, konstruktivismu a abstraktního expresionismu, a „neklade za cíl zasvěcovat studenty do přílišných nejasností a složitostí.“ (cit.) Je to podle mého zásadní deficit – **vysvětlete, proč se v pedagogické (metodické) řadě „složitostem“ vyhýbáte (nenašla jsem žádné důkazy proběhnuvší reflexe v podobě záznamů žakovských komentářů) a navrhněte, jak by se řada dala ideálně navrhnout.** Z materiálů výzkumu k výstavě Socialistického realismu v Rudolfinu (kurátorka Tereza Petišková, monitoring školních skupin Fulková - Kitzbergerová) víme, jak obtížné je argumentovat pouze vizuálním rozbořením díla, a to nejen u žáků, ale i u dospělého domácího diváka bez základního školního kulturního vzdělání, jednak zahraničního odborníka na VV, ovšem bez naší historické zkušenosti a bez znalosti širšího kontextu např. literárního.

Je mi také nejasná kategorie „přidaná hodnota“ ve vztahu k „cíli a smyslu“. Tak, jak je zde „přidaná hodnota“ obsahově definována, odpovídá podle mého názoru spíše **hlavnímu kognitivnímu nároku** na výsledek, tedy reprezentuje **znalost, pochopení, užítí principu - což shledávám v pořádku. Proč je to tedy „přidaná hodnota“? A jaká jiná hodnota je pak základní, „nepřidaná“? Ostatně – v kontextu kritického čtení ekonomických kategorií, které nám autor předkládá, jakou funkci má termín „přidaná hodnota“ v pedagogickém diskursu?**

V pedagogické části, byť je navržena se znalostí kontextu, jak dokládají bravurně zvládnuté výkladové pasáže v první části práce, postrádám také to, co Dominik Forman prohlašuje už v úvodu textu – přiznání vlastní pozice. Jakoby už nezbývaly síly a čas na sofistikovanější a hlubší propracování didaktického celku **ve všech** souvislostech a jedinečná příležitost k zahájení dialogu s žáky o tématech, kterým se krotké didaktické přístupy české výtvarné výchovy vyhýbají, zde není zdaleka využita. Nebo se mýlím?

Formálně je práce v pořádku – obsahuje poznámkový aparát a dodržuje předepsanou bibliografickou normu. Stylisticky se autor vyjadřuje jasně a srozumitelně a obsahově je práce dobře členěná. (Pravopisná chyba vždy ve slově „Labirint“, viz pramen pod čarou str. 15 a analogicky dále, chyba ve shodě podmětu s přísudkem „skupiny, které šlí“ str. 43, pravopis slova „tryptich“, str. 44).

Práci doporučuji k obhajobě.

Ve Strakonicích, 12. 8. 2015

Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

